

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ

У статті розкривається суть поняття «інтерактивні технології», основні їх положення; описано переваги використання інтерактивних методів навчання порівняно з позиційними методами. Також проаналізовано різноманітні види інтерактивних методів навчання і дано практичні рекомендації щодо їх використання на уроках читання в сучасній початковій школі.

В статье раскрывается суть понятия «интерактивные технологии», основные их положения; описаны преимущества использования интерактивных методов обучения перед традиционными методами. Также проанализированы различные виды интерактивных методов обучения и даны практические рекомендации по их использованию на уроках чтения в современной начальной школе.

The article reveals the essence of the concept of «interactive technology», their main provisions, described the benefits of using interactive teaching methods with traditional. Also analyzed various types of interactive teaching methods and provides guidelines for their use in the classroom of the Ukrainian reading in modern elementary school.

Актуальність дослідження. Одним із стратегічних завдань, визначених у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, є створення умов для формування освіченої людини, творчої особистості громадянина, реалізації та самореалізації його природних здібностей і можливостей в освітньому просторі.

Сучасна початкова школа орієнтується на створення умов, які б сприяли формуванню суб'єкта навчання, його готовності до саморозвитку згідно із власним досвідом. Це потребує від учителів молодших класів всебічного вивчення дитячих можливостей, прогнозування найближчого розвитку учнів на основі реального знання їхніх індивідуальних особливостей; створення з перших днів перебування дитини в школі атмосфери інтелектуального пошуку, творчості, відчуття радості від пізнання та творчої діяльності.

Виходячи з положення, що мова є не тільки предметом вивчення, а найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості у процесі опанування інших шкільних предметів, діяльність учителя початкових класів повинна бути спрямована на:

- гармонійний розвиток усіх видів мовленнєвих здібностей та діяльності (слухання, говоріння і письма);
- розвиток логічного мислення, точності й чистоти мовлення;
- формування комунікативних умінь;

- розвиток навичок діалогічного спілкування;
- ознайомлення з найважливішими функціональними складовими мовної системи;
- формування в учнів повноцінної навички читання як виду мовленнєвої діяльності;
- вироблення в учнів умінь працювати з текстами художніх та науково-популярних творів;
- розвиток творчої діяльності та читацької самостійності;
- загальний розвиток особистості – інтелектуальний, моральний, вольовий, естетичний та ін.

Усі ці завдання можна реалізувати на уроках української мови та читання. Упровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій, зокрема інтерактивних методів навчання, відкриє нові шляхи й надасть широкі можливості для реалізації вище зазначених цілей.

Стан дослідження проблеми. Розробку елементів інтерактивного навчання ми можемо знайти у працях педагога-класика В. Сухомлинського, учителів-новаторів 70-80-х років: Ш. Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Ільїна, С. Лисенкової та ін. Їх дослідження стали підґрунтям для виникнення теорії і практики розвивального навчання. На сучасному етапі проблеми використання інтерактивних технологій у навчально-виховному процесі присвятили свої статті науковці С. Іванішена, Г. Коберник, Н. Побірченко, учителі Л. Годкевич, Т. Карнаух, Л. Карпець, А. Нікуліна, І. Поспелкіна, Н. Сухарева, І. Явдошенко та ін. Однак дана проблема залишається й ДОСы актуальною, оскільки недостатньо розроблена.

Мета статті – проаналізувати теоретичні аспекти інтерактивних методів навчання та розкрити особливості їх використання на уроках читання у сучасній початковій школі.

Виклад основного змісту дослідження. Незважаючи на широке визнання у світі класно-урочної системи, спроби вдосконалити урок як основну та специфічну форму організації навчально-виховного процесу не припиняються з моменту його виникнення. Так, на початку ХХІ століття виникло нове дидактичне поняття – інтерактивне навчання, під яким розуміють співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами. Педагог виступає лише в ролі організатора навчального процесу, лідера групи. Він не перебирає на себе розв'язання проблем, які поступово з'являються в учнів під час самостійного опрацювання теми, а лише допомагає школярам повноцінно засвоїти матеріал.

Слово «інтерактивний» означає здатний до діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації навчальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуватиме свою успішність, інтелектуальну

спроможність. Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії усіх учнів. Воно передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

На думку Л. Годкевича, існує багато переваг інтерактивного навчання перед традиційним, основними з яких є:

- використання інтерактивних технологій дає можливість забезпечити глибину вивчення змісту матеріалу, учні освоюють усі рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінку);
- активізується діяльність учнів: вони приймають важливі рішення щодо процесу навчання;
- основне джерело мотивації навчання стає внутрішнім – це інтерес самого учня;
- значно підвищується роль особистості педагога (виступає як лідер, організатор);
- головна риса інтерактивного навчання – використання власного досвіду учнями під час розв'язання проблемних питань, їм надається максимальна свобода розумової діяльності при побудові логічних ланцюгів та ін. [1, с.6].

Будь-яка педагогічна технологія повинна відповідати основним критеріям технологічності: системності (наявність логіки процесу, взаємозв'язку частин, цілісність), керованості (можливість діагностики досягнення цілей, планування процесу навчання), ефективності (технологія повинна вибиратись відповідно до результатів і оптимальних затрат, гарантувати досягнення певного стандарту навчання), відтворюваності (можливості застосування в інших однотипних навчальних закладах іншими суб'єктами) [4, с.5].

Інтерактивні технології потребують певної зміни життя класу, а також значної кількості часу для підготовки як учням, так і педагогові. Якщо діти або вчителі недостатньо з ними ознайомлені, то необхідно починати з поступового застосування цих технологій. Т. Карнаух радить провести спершу спеціально організаційне заняття та розробити разом з учнями правила роботи в класі [2, с.6].

Задля полегшення звикання молодших школярів до інтерактивних технологій, на початковому етапі їх впровадження варто використовувати найпростіші з методів, а саме: роботу в парах, роботу в малих групах, «мозковий штурм» та ін.

Робота в парі сприяє розвитку навичок спілкування, формуванню вмінь висловлюватися, переконувати та дискутувати. Працюючи в парах, учні не можуть ухилитися від виконання завдання, швидко вирішують ті проблеми, які за інших умов потребують великих затрат часу.

Робота в малих групах сприяє активному, ґрунтовному налізу й обговоренню нового матеріалу з метою його осмислення, засвоєння та закріплення, повторенню вивченого та систематизації знань. Такий вид роботи забезпечує відчуття кожної дитини рівноправним партнером у спілкуванні, внаслідок чого зростає впевненість у собі та своїх силах [3, с.77].

Починаючи роботу з малими групами, необхідно: об'єднати учнів у невеликі групи (4-6 осіб); ознайомити їх з ролями та обов'язками (спікер, секретар, посередник, доповідач); дати кожній групі конкретне завдання і пояснити інструкцію щодо організації роботи; виділити час на виконання групової роботи та в її процесі надавати необхідну допомогу; запропонувати кожній групі представити результати роботи та прокоментувати їхню роботу.

Пізніше, коли діти будуть краще ознайомлені з інтерактивними технологіями, можна застосовувати й інші, складніші методи навчання, одним з яких є «Асоціативний куц». Наприклад, під час вивчення теми «Р. Завадович. Маруся Богуславка» на етапі мотивації навчальної діяльності можна використати даний метод, запропонувавши учням пояснити вислів «любити свою Батьківщину», тим самим побудувати асоціативний куц (схема 1).

Схема 1

Асоціативний куц «Любити свою Батьківщину»

Під час цієї роботи спершу виникають найчіткіші асоціації, потім другорядні.

Наступний інтерактивний метод під назвою «Мікрофон» дає змогу кожному висловити свою думку чи позицію, швидко відповідаючи на запитання. Наприклад, під час складання характеристики будь-якого героя (на етапі аналізу літературного твору) діти, передаючи один одному «мікрофон», перераховують основні риси його характеру, даючи їм коротку характеристику.

Також на цьому етапі доцільно використовувати ПРЕС-метод, особливо тоді, коли поведінка героїв та їхні моральні якості можуть трактуватися двояко (як позитивно, так і негативно), оскільки він передбачає зайняття визначеної позиції з обговорюваної проблеми. Цей метод допомагає учням пояснити свої думки та сформулювати їх у виразній стислій формі, дотримуючись наступного порядку: обрання позиції («Я вважаю, що...»), її обґрунтування («...тому, що...»), приклад («наприклад, ...»), висновки («...тому...»). Етапи можна адаптувати, пропонуючи учням наводити декілька варіантів своїх думок або прикладів. Проте починати вправу варто лише тоді, коли формулу відповіді зрозуміють усі учні. За допомогою цього методу діти вчаться робити висновки, мотивувати їх, прислухатися до думки інших, вести дискусію.

Для ефективного застосування інтерактивних технологій, зокрема, щоб охопити весь необхідний обсяг матеріалу і глибоко його вивчити, учитель повинен старанно планувати свою роботу: відібрати для уроку такі інтерактивні вправи, які дали б учням «ключ» до освоєння теми; на одному уроці варто використовувати одну (максимум дві) таку вправу; проводити спокійне, глибоке обговорення за підсумками інтерактивної вправи та ін.

Важливо, щоб учитель, використовуючи у своїй педагогічній діяльності інтерактивні технології навчання, пам'ятав, що оцінювання навчальних досягнень учнів за таких умов відбувається у формі схвалювання будь-яких, навіть щонайменших успіхів та зусиль учнів, усі коментарі щодо їхніх дій повинні починатися з позитивних зауважень. Лише тоді будуть створені необхідні умови для забезпечення ефективності нових технологій, а саме: вільне спілкування на уроці, висловлювання власно думки, повага до думки оточуючих.

Висновки. Інтерактивні технології навчання – це ефективний засіб досягнення у класі атмосфери співробітництва, порозуміння, доброзичливості, що в подальшому стане фундаментом розвитку творчих розумових сил учнів.

Список використаних джерел

1. Годкевич Л. Загальні поняття про інтерактивні технології / Л. Годкевич // Сучасні шкільні технології. Ч.2 /Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – С.5-9.
2. Карнаух Т. Впровадження інтерактивних методів навчання на уроках читання / Тетяна Карнаух // Початкова школа. –2005. –№ 11. –С.5-8.
3. Нікуліна А. Використання інтерактивних технологій із метою розвитку творчої особистості / Алла Нікуліна // Початкова освіта. 2006. –№ 5-7. –С.77-79.
4. Поспелкіна І. Інтерактивні технології навчання / І. Поспелкіна // Початкова освіта. – 2006. –№ 44. –С.3-7.